

Kó József

A magyarországi galeri bűnözés néhány jellemzője

Érdekes magának a kategóriának a megjelenése is, annak ellenére, hogy fiatalok, vagy többségükben fiatalok által csoportosan elkövetett bűncselekmények már korábban is előfordultak, és ezek később sem szűntek meg, a galeri elnevezés csak egy jól körülhatárolható időszakban lelhető fel a magyar bűnügyi statisztikában és irodalomban. Ez az időszak 1956-tól 1975-ig tart.

„A galerik tömeges születése közvetlenül az ellenforradalom és még inkább az utána következő esztendőkre tehető.”

A jelenség egy különleges időszakban jött létre, az akkor ellenforradalomnak nevezett események után, amikor a hatalom helyzete finoman fogalmazva is meglehetősen bizonytalan, ingatag volt. Belső legitimitás nélkül csak erőszakos eszközökkel tudta fenntartani, megszilárdítani uralmát. Érthető, hogy ebben a helyzetben különösen érzékenynek mutatkozott mindenféle spontán módon, az intézményesített kereteken kívül létrejövő csoportosulással szemben. Az első csoportosulások tehát, amelyeket galerinek hívtak, egy politikailag érzékeny, helyesebben túlérzékeny hatalom alatt jöttek létre, merítve az '56-os események még élő romantikájából, s szükségképpen felhasználva, megőrizve valamit a forradalom politikai irányultságából. A politikai szembenállás, eltérés a hivatalos irányelvektől bizonyos mértékig mindvégig jellemző volt a galerikre, s ez meghatározta a hivatalos szervekkel való viszonyukat, amely kezdettől ellenséges volt. A hatalom, s ennek révén a rendőri szervek veszélyesnek ítélték a galeriket:

„A csoportos bűnözés egyik formája a galeri bűnözés, mely szervezettségénél, kvalifikált irányítottságánál fogva még jelentősebb veszélyt jelent a közrendre és közbiztonságra.”

Amikorra megnyugszik a hatalom, és elhiszi, hogy képes megszilárdítani, és megtartani a hatalmát, akkoriban zárul le a galeri időszak is. (1972-ben fejeződik be a reformidőszak a szélsőségesnek ítélték pártból való eltávolításával.)

1973-ban Kovács Sándor és Tonhauser László a Blaha Lujza téren csoportosuló fiatalokat érintő vizsgálat, ill. rendőri intézkedés sorozat végén ezt állapítja meg:

„Az akció lezárását követően végső következtetésként meg lehet állapítani, hogy intézkedéseink során szervezett galerival nem kerültünk kapcsolatba.”

Ekkorra lecsökken a hatalom érzékenysége annyira, hogy úgy érzi, már nem kell tartania minden, a körein kívül lezajló esemény miatt. Nem kell veszélyt szimatolni minden civil kezdeményezésben (spontán összeverődő csoportban), így azután a galeri bűnözés meghatározás kikopott a gyakorlatból.

„A fogalom elhalványulása kettős eredetű. Egyrészt a hatóság sem ragaszkodott a fiatalok bűnözés súlyos helyzetét tükröző címkézéshez. Másrészt a galerik fiatalok tagjai sem szívesen használták e súlyosabb elbírálás alapjául szolgáló megjelölést. Lassan általános lett az a vélemény, hogy a galeri bűnözés mint olyan nem létezik többé.”

S ekkor visszaminősülnek a csoportosan elkövetett bűncselekmények galeri bűnözés helyett annak, amik valószínűleg valójában voltak: csoportosan elkövetett minden egyéb címke nélküli bűncselekményeknek.

1976-tól nincsenek adatok a galeri bűnözésről, s ha maga a jelenség nem is szűnt meg, a címke eltűnt. Érdeemes viszont részletesebben is megvizsgálni, hogy mi is volt az a jelenség, ami húsz éven át a galeri bűnözés címkéjét viselte.

A galeri

A fogalom eredetét az angolszász kriminológiai irodalomig szokás visszavezetni, valahonnan a gang kifejezés tájáról eredeztethető. Sajnos az elnevezés átvételét nem követte a hozzákapcsolódó gondolatrendszer adaptálása. A gang-ek kutatása már sok évtizedes tapasztalatokra tekinthet vissza az 50-es években. A széles körben végzett kutatások eredményeképpen a gang-eknek egy sor tipológiája jött létre, sokféle csoportosítás kategorizálás született. A többféle megközelítéssel dolgozó kutatók abban azonban egyetértettek, hogy nem lehet a gang-eket egységes valamiként felfogni és kezelni. Az eltérő környezeti hatások révén létrejövő csoportokat differenciáltan kell kezelni, figyelembe véve az eltérő motivációkat, célokat és szervezeti formákat. A hazai közvélemény, de a szakirodalom is egy egységes skatulyaként használta a galeri fogalmát, annak pontos tartalmi meghatározása nélkül. Ilymódon egy nem pontosan definiált fogalmat alkalmaztak sokszor egymástól jelentősen különböző fiatalkorúak által létrehozott csoportosulásokra.

Miközben a rendőrség már több mint 10 éve foglalkozott galeribűnözéssel, az első – és mind máig egyetlen – a témakörrel tudományos igénnyel és alaposággal foglalkozó könyv: Molnár József: *Galeribűnözés*, csak 1971-ben jelent meg. Négy év múlva a jelenség hivatalosan megszűnt.

Tehát szinte a teljes időszakra, amikor a galeribűnözés létezett, igaz az, hogy soha, senki nem definiálta pontosan, mit is jelent ez a fogalom. Többnyire fiatalkorúak olyan csoportjaira használták, amelyeket károsnak vagy veszélyesnek tartottak. Az elnevezés összekapcsolódott a bűnözéssel, fiatalkorúak szervezett, bűncselekményeket is elkövető csoportjának megjelölésére használták elsődlegesen. Fiatalkorúak által csoportosan elkövetett bűncselekmények azonban előtte is, és utána is előfordultak, tehát itt valami más speciális ismérvek is léteznie kellett, ami indokolja a megkülönböztető kezelést, figyelmet. Ennek a másságnak a pontos meghatározásával Molnár is adós maradt. Az ő definíciója szerint:

„A galerit tehát olyan antiszociális beállítottságú társadalmi csoportnak tekintetük, amelybe megközelítően azonos korú fiatalok tartoznak. Társulásuk vagy csatlakozásuk nélkülözi a hivatalos vagy szülői felügyeleti szervek kezdeményezését vagy jóváhagyását.”

A definícióban az antiszociális beállítottságú kifejezés értelmezése a kérdéses, mert egyébként egyszerűen egy öntevékeny csoportról lehetne szó, bár meg kell jegyeznünk hogy ennek működtetése akkoriban szintén némi nehézségbe ütközött volna. A társadalom ellenességgel az a baj, hogy túl puha kategória. Nagy mértékben függ az alkalmazójától, hogy mit ért alatta. Így minősülhetett antiszociális viselkedésnek a hosszú haj viselet, kopott, szakadt ruházat, bizonyos típusú jelvények hordása vagy a beat-zene hallgatása. Önmagában ez nem okozott volna gondot, hiszen lehetett volna a deviáns, punk, rocker, csöves, hippy vagy az alternatív kifeje-

zések, ill. az általuk definiált fiatalok csoportosulásainak szinonimájaként használni a galeri kifejezést, de a felsoroltakkal szemben (bár azokat is gyakran használták pejoratív megkülönböztetésként), a galeri elnevezés erőteljesen negatív értékítéssel társult.

A galeri kifejezés már kialakulásakor összekapcsolódott a bűnözéssel. Ez a kapcsolat azonban meglehetősen speciális. A galeri sohasem jelentette kizárólag a bűncselekményt elkövetők csoportját, a galeri, ill. tagjai nem feltétlenül követtek el bűncselekményeket, sőt abban szinte minden a témával foglalkozó szakember egyetértett, hogy a legtöbb közülük nem ilyen céllal jött létre, és jó részük nem is így működött.

„A rendőri szervek tevékenysége kezdetben nagyrészt csak a bűnöző csoportok felszámolására szorítkozott, míg később fokozatosan kiterjedt a bűncselekményt még el nem követő csoportosulások megakadályozására is.”

1. táblázat

A rendőrség által felszámolt galerik száma

év	felszámolt galerik száma	
	összesen	bűnöző galerik száma
1961	226	180
1962	83	75
1963	76	54
1964	133	73
1965	167	101
1966	216	126
1967	139	85
1968	203	118
1969	213	139

Tehát a galeri akár követett el bűncselekményt, akár nem, rossz és üldözendő volt. Ez azt jelenti, hogy nem önmagában az volt a baj a galerikkal, hogy tagjai csoportosan követtek el bűncselekményeket, hiszen akkor nem kellett volna a csoportos bűnelkövetéstől elkülönítve kezelni és akkor is üldözni, amikor még nem történt törvénysértés. A galerinek más bűne volt, ami akkor is fennállt, ha bűncselekmények nem kapcsolódtak a tevékenységéhez. Pusztá léte volt az, ami aggasztotta a hatalmat. Az tehát, hogy létezett egy a hivatalos, következőképpen központilag ellenőrizhető, kézben tartható, s persze felülről irányított szervezetektől, intézményektől független minden felügyelet, ellenőrzés nélküli, önálló csoportosulás, ami látványosan nem igényelte a szocialista (vagy bármiféle) társadalom gondoskodását. Ami minden lehető, elérhető eszközzel igyekezett kinyilvánítani, deklarálni függetlenségét és nem kívánt betagozódni, részt venni. Saját szervezetet hozott létre, saját szokásokat, törvényeket alakított ki. Ez volt az egyik, ha nem a legfontosabb vonzereje is, hiszen olyan kortárs csoportot jelentett, ahol a fiatalok megpróbálták a saját törvényeik szerint élni.

Irodalom

- [1] KOVÁCS SÁNDOR–TONHAUSER LÁSZLÓ: *Csoportosulás vagy galeri*. Belügyi Szemle 1974. 7. sz. 88.p.
- [2] MOLNÁR JÓZSEF: *Galeribűnözés*. KJK Budapest, 1971. 335.p.
- [3] MOLNÁR JÓZSEF: *A hazai fiatalkori bűnözés új vonásai*. Az ifjúkori bűnözés elleni harc időszerű kérdései. Ankét 1986. március
- [4] SMETANA JÓZSEF: *A csoportos-galeri-bűnözés helyzete a fővárosban*. A fiatalok bűnözéséről BM. Tanulmányi és Képzési Csoportfőnökség 1970. 238.p.

Balázs Andrea

Gyermekek a gyermekbűnözésről

Az előadás alapjául szolgáló kutatás célja az volt, hogy megismerhető legyen a 13-14 évesek bűnözéséről, ezen belül a gyermek- és fiatalok bűnözéséről kialakult kép és az eredmények alapján lemérhető legyen ismereteik helyessége, mely segítséget nyújthat a megelőző munkában.

Az alkalmazott módszer kérdőíves lekérdés volt, egy általános iskola 7. és 8. osztályos tanuló körében. Az ív 17 kérdést tartalmazott, mely a következő rendszer szerint készült: elsődlegesen milyen forrásokból szerzik a gyerekek ilyen jellegű ismereteiket, ebből következik, hogy milyenek ítélik a magyarországi bűnügyi helyzetet, illetve a gyermek- és fiatalok bűnözését. A kérdések érintették a büntethetőséget és a büntetéseket. Az utolsó kérdéscsoport pedig a megelőzés lehetőségeivel foglalkozik. Helyet kapott még a „kortársak feletti ítéletalkotás”, a felelősség és a felelősök témája is.

A kérdések alapján kiderült, hogy az érintett csoportok szerint a magyarországi bűnözés nagy mértékű, míg a gyermek- és fiataloké jelentősnek tekinthető. A kiváltó okokat jó érzékkel csoportosították. Azonban alapvető jogi ismereteik hiányosak, hasonlóan a megelőzésről alkotott képük is.

Ez alapján levonható az a következtetés, hogy érdemes felmérni ezen korosztályok ilyen jellegű ismereteit, igényeit, és azokat összegezve és kiértékelve felhasználni a megelőző munkában. Ezt erősíti meg a pedagógus és a rendőr véleménye is a dolgozatban, mivel nem tartják megfelelőnek az e téren kifejtett megelőző, illetve ifjúságvédelmi munkát.